

Tőreki Milán

Az európai gazdasági integráció rendszere

Recenzió Halmai Péter akadémikus új könyvéről

The System of the European Economic Integration

Book Review about Professor Peter Halmai's New Book

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen recenzió Halmai Péter Európai gazdasági integráció című (2020) több száz oldalas, nagyon részletes és adatgazdag művének ismertetésére vállalkozik. A könyvismertetés a mű összefoglalásán túl értékeli a monográfia legfontosabb fejezeteit, de azokat elsősorban a saját témája, a pénzkibocsátás jogának szempontjából elemzi. A recenzió írója külön is foglalkozik a közös valutával kapcsolatos részekkel, továbbá kitér azokra a nemzetközi forrásokra, amelyekre Halmai Péter művében támaszkodik. Mivel Halmai Péter műve tankönyv is, külön ki kell emelni a szöveg magas színvonalú megszerkesztettségét és a közérthetőségét. A recenzió szerzője törekszik arra, hogy saját hozzászólásait szakirodalmi hivatkozásokkal támassza alá, ezzel is bővítve a monográfia szakirodalmi spektrumát.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: A12, E02, G28

Kulcsszavak: EU, közös valuta, pénzkibocsátás, gazdasági integráció, euró

SUMMARY

This review aims to present the hundreds of pages of very detailed and data-rich work by Péter Halmai entitled European Economic Integration. Beyond the summary of the work, the book review evaluates the most important chapters of the monograph but analyzes them primarily in terms of its own topic, the right to issue money. The author of the review specifically dwells upon the parts related to the common currency; furthermore, he gives an account of the international sources on which Péter Halmai also relies in his work. As the work of Péter Halmai is also a textbook, the high-quality construction of the text and its comprehensibility should be highlighted. The

TŐREKI MILÁN, PhD hallgató, Nemzeti Közszerződési Egyetem (torekimilan@gmail.com).

author of the review seeks to support his own contributions with literature references, thus expanding the bibliographic spectrum of the monograph.

Journal of Economic Literature (JEL)

codes: A12, E02, G28

Keywords: EU, common currency, money issuance, economic integration, euro

BEVEZETÉS

Halmi Péter Európai gazdasági integráció című munkája 2020-ban a Scientia Rerum Politicarum nevű sorozat elemeként, a Dialóg Campus gondozásában jelent meg Budapesten. A kötetet megalapozó széleskörű kutatások „A modern állam gazdasági szerepének legújabb dimenziói” elnevezésű, a szerző vezetése alatt működő Ludovika Kiemelt Kutatóműhely keretében folytatott munkák részeként valósultak meg. A könyv alapvető erénye a bonyolult témakör átfogó, logikus rendszerezése (lásd részletesen Halmi, 2020g). A 11 fő téma (fejezet) számos altémára (alfejezetre) épül. A kötet alapvetően közgazdaságtudományi profillal rendelkezik, azonban számos további tudományterületet érint, többek között a közgazdaságtanon túl a gazdaságtörténeti kérdéseket is. A könyv eredeti funkciója szerint rendszerező kézikönyv, egyben tankönyv, amelyből könnyedén tanulhatják meg a hallgatók az európai integráció gazdaságtanának alapjait. Különösen elismerést igényel, hogy a szerző minden fejezet végén az ún. „áttekintő fogalmak” alatt összegyűjti a téma megértéséhez szükséges legfontosabb fogalmakat.

A GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ ALAPJAI, UNIÓS POLITIKÁK

Az első fejezet a gazdasági integráció elméleti alapjait tárgyalja. Az egykori Római Szerződés rendelkezett az európai vámunióról, amely aztán 1968-ban megszüntette az Európai Gazdasági Közösség tagjai közötti határokon kivetett vámokat. Ma olyan egszes kereskedelmi tér-

ségről beszélhetünk, amelyen belül minden áru szabadon mozog, függetlenül attól, hogy az EU mely tagállamában állították elő. 1993. január 1-től létrejött az egszes piac és megvalósult a négy alapszabadság, az áruk, a szolgáltatások, a személyek és a tőke szabad áramlása. 1986 óta több mint 200, az adópolitikára, az üzleti szabályozásra, a szakképesítésekre és az átjárható határok előtti egyéb akadályok megszüntetésére kiterjedő jogszabály harmonizációjára került sor (Európai Bizottság, 2018).

A második fejezet nagyon sok szempont alapján vizsgálja meg a közös kereskedelempolitikát, többek között azt, hogy miért van szükség közös kereskedelempolitikára, mi a jelentősége a nemzetközi kereskedelemnek az Európai Unióban, melyek az alapelvei és céljai a közös kereskedelempolitikának, s melyek az eszközei mindennek. Az EU kereskedelempolitikája magában foglalja az áruk és szolgáltatások kereskedelmét, a közvetlen külföldi befektetéseket, a szellemi tulajdon kereskedelmi vonatkozásait és a közbeszerzéseket. Három fő elemből áll: kereskedelmi megállapodások az EU-n kívüli országokkal; a piac szabályozása az uniós vállalatok és termelők védelme érdekében; részvétel a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) munkájában. Utóbbinak az uniós tagállamok egyenként is a tagjai, de a nemzetközi szinten az EU képviseli az érdekeiket. A kereskedelmi egyezményeket az EU az Unió kívüli országokkal köti, hogy jobb feltételekben állapodjon meg a tagállamok számára, és ösztönözze a beruházásokat (Piti, 2019; Európai Parlament, 2019). Külön kiemelés igényel: a szerző e fejezetben önálló alfejezetet szánt a dezintegráció témakörére. Abban kitért a brexit hatásaira¹ a közös kereskedelempolitika kapcsán. Mivel a brexit hatásai még napjainkban is formálódnak, ezért fontos lenne, hogy a könyv újabb kiadása külön figyelmet fordítson ezen folyamatok értékelésére, mivel azok hosszú távú hatásai csak korlátozottan láthatóak előre.

Az ötödik fejezetben kiváló összegzést és körképet kapunk a közös agrárpolitikáról. Míképpen a kötet többi fejezete is, e rész is objektív és beható módon tárgyalja e témakört (Halmi,

2020c, d, e). E sorok írójának véleménye szerint az EU-val szembeni esetleges fenntartások éppen az uniós mezőgazdasági politika miatt merülhetnek fel. Az 1962-ben létrehozott közös agrárpolitika partneri viszonyt teremt a mezőgazdaság és a társadalom, valamint Európa és az európai gazdálkodók között. A KAP arra irányul, hogy támogassa az agrártermelőket és javítsa a mezőgazdaság termelékenységét, és ezáltal biztosítsa, hogy a fogyasztók folyamatosan és megfizethető áron hozzájussanak a szükséges élelmiszerekhez. Fontos cél, hogy e tevékenység tisztességes megélhetést biztosítson az uniós gazdáknak, legyenek azok nyugat-európai vagy kelet-középeurópai termelők. A fejlesztések, a közös mezőgazdasági politika megvalósítása során alapvető szempontként figyelembe veszik a klímaváltozást is. Ennek a politikának a célja, hogy életben tartsa a vidéki kistérségeket, bírjon népességmegtartó funkcióval, azaz képes legyen munkahelyeket biztosítani az ott lakók számára. Itt nemcsak a szűken vett mezőgazdasági termelésre kell gondolni, hanem a szolgáltató szektorra is, azon belül pedig a falusi és gasztronómiai turizmusra, amelyre szintén komoly fejlesztési kereteket biztosít az Európai Unió. A KAP az összes uniós tagország közös szakpolitikája. Irányítása és finanszírozása uniós szinten, uniós költségvetési források felhasználásával történik. Itt meg kell említeni a két „tábor”, akik meghatározhatják a KAP jövőjét. A szerző ezt a két „tábor” radikális reformistákban és a status quo védelmét képviselőkben határozza meg. Ugyanakkor a reformirányzatok között jelentős különbségek is kimutathatók. A lopakodó renacionalizáció lehetősége a KAP háttérben mindvégig jelen volt, ám azt nyíltan senki sem vállalta. Felmerülhet a közvetlen támogatások részben renacionalizált („visszanemzetiesített”) rendszerének lehetősége, de a teljes, a finanszírozásra is kiterjedő renacionalizáció igénye is. A radikális reform alapvető célja lehet, hogy az uniós mezőgazdasági politikát minél inkább összehangolják a világkereskedelmi előírásokkal, és a további mezőgazdasági integráció egyúttal – a belső piac sérelme nélkül – rugalmasabb tagál-

lami implementációval kapcsolódhasson össze. Annak érdekében, hogy az európai mezőgazdaság jövőjét biztosítsa, a KAP az évek során továbbfejlődött, igazodva a változó gazdasági viszonyokhoz, valamint a polgárok elvárásaihoz és szükségleteihez. 2018. június 1-jén az Európai Bizottság előterjesztette a KAP 2020 utáni jövőjére megfogalmazott javaslatait. Azáltal, hogy az Európai Bizottság meghatározza a KAP jövőbeli prioritásait, megindulhat a vita arról, hogyan lehetne rugalmasabban megvalósítani a szakpolitikai intézkedéseket annak érdekében, hogy jobb eredmények szülessenek.

A hatodik fejezet (Regionális politika) a regionális fejlettségből adódó különbségek – a „gazdag” és „szegény” régiók – elemzésével indul, amelyek jelenleg is komoly problémák forrása az Európai Unióban. Részletes és szemléletes elemzésre kerülnek az egy főre jutó reál GDP konvergencia időbeli és térbeli változásai, valamint kiváltó okai (Halmai, 2009; 2019a, b; Halmai–Vásáry, 2010a; 2012). Az EU regionális politikája fejlődésének ismertetését követően a strukturális politika és alapelvei, valamint az ezzel kapcsolatos támogatások rendszere, a strukturális és beruházási alapok, illetve a kohéziós politika és annak szerkezeti változásai kerülnek bemutatásra.

GAZDASÁGI ÉS MONETÁRIS UNIÓ, MONETÁRIS POLITIKA AZ EURÓÓVEZETBEN

Különösen érdekes és hasznos a hetedik fejezet, ami a Gazdasági és Monetáris Unió, ezen belül az egységes valuta, az euró kérdéskörét tárgyalja (Halmai, 2013, 2017, 2018c, 2020d, g, 2021). Történetiként nagyon fontosnak gondolom a kibocsátott pénzekben (érmékben, bankjegyekben) rejlő szimbolizmust, annak tudatos, felülről irányított folyamatát. Ennek bizonyítására szeretném idézni Brozovic horvát politikus és nyelvész álláspontját, aki 1990-es évek elején így vélekedett a nemzeti valuta fontosságáról: „A pénz a nemzetgazdaság alapköve, viszont egyúttal a nemzeti szuverenitás egyik legfontosabb jelképe is, és mindez az adott pénzt használó országot tükrözi. A

pénz szimbolikus szerepének több összetevője is van, az egyik ilyen alapvető karakter, maga a valutának a neve. Emellett, azon államok számára, akik csatlakoztak, vagy csatlakozni kívánnak az Európai Unióhoz, és valutájukat majd euróra cserélik, csupán a nemzeti önkifejezés egy rövidke pillanatára van lehetőségük.” (Tim, 2017). A pénzek tökéletes lenyomatai az adott kor társadalmának, gazdaságának és politikai állapotának. Az 1992. februárjában Maastrichtban aláírt Maastrichti Szerződés 1993. november 1-jén lépett hatályba, amely az euró bevezetéséhez szükséges feltételekről rendelkezett. 1995. december 15-én és 16-án az Európa Tanács madridi ülésén elfogadták az euró bevezetésének forgatókönyvét és az új valuta neve az euró lett. Az euró elnevezéssel a pénz nemzetek feletti, közös európai és egységes voltát kívánták hangsúlyozni, szemben más történelmi valutanevekkel; illetve az minden tagállami nyelven könnyen kimondható és leírható. Szemben az euró elődjével az ECU-val, ami csupán számolási egység volt, ám emlékeztetett egy régi, középkori eredetű francia pénzre. Az euró bankjegyek minden eurót bevezető országban azonosak. Az érmék előoldala szintén azonos, kizárólag az érmék hátoldalán jelennek meg nemzeti sajátosságok. 1998. május 3-án az Európa Tanács 975/98/EK rendeletének 10-es pontja így fogalmaz: „mivel az, hogy az érméknek egy európai és egy nemzeti oldala lesz, megfelelő kifejezése a tagállamok közötti európai monetáris unió gondolatának, és jelentősen növelheti az érmék elfogadottságát az európai polgárok körében”. Éppen ezért felértékelődik a pénzek szereplő szimbolika szerepe is. Egyrészt, ez az egyetlen felület, amelyet saját jogkörében befolyásolhat a kibocsátó ország, másrészt az adott veret tüntet a kibocsátó ország határain. Minden euróvezetői tagállam által – az EKB által előzetes jóváhagyásával – előállított forgalmi euró érme törvényes fizetőszköz valamennyi eurót használó országban. Azaz egy adott ország euró veret nem csak a saját országában, hanem 19 másik európai országban is használható. Így megközelítőleg közel 338 millió emberhez jut el. Érdekesség továbbá,

hogy 2012 óta az Európai Központi Bank évi két jubileumi forgalmi euró érme kibocsátását engedélyezi a tagországoknak, de hogy ne váljon teljesen kaotikussá az éremkibocsátás, ezért a darabszámot a hagyományos forgalmi érmék darabszámának 5%-ában határozta meg (Európai Unió). A legelső ilyen érmét 2004-ben Görögországban bocsátották ki az athéni olimpiai játékok alkalmából. Ennél az érménél még nem volt meghatározva az 5%-os kvóta, éppen ezért közel 50 millió darab készült belőle.

Ez a fejezet kitér arra, hogy milyen előnyekkel járhat a kollektív központi bank valamely valutaközösség számára. Fontos szempont és kihívás viszont, hogy a központi bankok milyen viszonyban vannak az országuk kormányával és a közös kollektív bankkal. Itt érdemes lehet összehasonlítani az EKB-t a magyar pénzkibocsátás és a magyar jegybanki szabályozás szerkezetével. A magyar pénzkibocsátás mindig az állam közjogi feladatai közé tartozott.

A pénz szerepe és megjelenése a történelem során folyamatosan átalakult: a kezdetleges materiális árupénztől fokozatosan fejlődött, míg végül a hangsúly az immateriális pénzeszközökre tolódott. Erre kiváló példa lehet Svédország, ahol a jelenlegi adatok szerint 2% alatt van a készpénzes fizetések aránya: ezzel az értékkel a világon az első helyen van a készpénzmentesség tekintetében. A legtöbb bank már nem fogad el készpénzt, sőt a templomokban és a hajléktalanoknak is már kártyával lehet adakozni (Internet-1, 2018). A svédországi jelenségnél sokkal meghökkentőbb folyamat játszódik le Kínában. 3 év leforgása alatt, 2016-ban a mobillal történő fizetések 5,5 billió dollárt tettek ki, ami nagyjából az amerikai piac ötvenszeresének felel meg. „Kínában a változás a telefonokon történt. Volt olyan ember, aki mindaddig észre sem vette, mennyire függővé vált a mobilfizetésektől, amíg a bankja fel nem hívta, hogy három héttel ezelőtt egy ATM automatában hagyta a bankkártyáját és ez fel sem tűnt neki.” (Internet-2, 2017). Ez a fajta tendencia több, biztonságpolitikai, gazdasági és kulturális kérdést fog felvetni, ugyanis már a bankszámlapénz sem kizárólagos, mivel rengeteg új al-

ternatív fizetési mód, kriptovaluta jelent meg, amelyek függetlenek nemzeti kormányoktól és a kontrollált bankrendszert megkerülve kínálnak új lehetőségeket. Véleményem szerint fel kell készülni ezekre a változásokra, mivel már gyakorlatilag a mindennapjaink részeivé válnak. A fő kérdés az, hogy ebben a modern világban az állam pénzkibocsátási joga hogyan fog átalakulni. A különböző kriptovaluták előretörésével egyre inkább növekszik az online valuták népszerűsége (2021. január elején az egyik legnépszerűbb kriptovaluta, a bitcoin új történelmi csúcstól döntött. Egy egység bitcoin 40 ezer USA dollárba került!) és kereslete, ezzel egyenes arányban nő az aggodalom, hogy a szabályozatlanság milyen hatással van a gazdaságra globálisan. A kriptovaluta-hálózat jelentős hiányokat mutat a szabályozások területén. Sok olyan felhasználó számára jelent vonzó alternatívát, akik a decentralizáltságból adódó előnyöket próbálják kihasználni. Nem beszélve a bűnözőkről, adókerülőről, pénzmosókról. Kifejezetten nehéz a tranzakciók nyomon követése, néhány esetben szinte lehetetlen. Ugyanakkor az EKB is és az EU is szabályozási hálót szeretne a kriptovaluta világában, de ez átfogó és a nemzetállamokon átnyúló egyezményt igényelne. A könyv esetleges fejlesztése esetén fontos lenne erre a témakörre is kitérni. Ez a kérdés már csak azért is aktuális, mert az EKB új elnöke Christine Lagarde személyében olyan vezetője lett az EKB-nak, aki nem idegenkedik e témától, sőt támogatója a különböző kriptotechnológiák kifejlesztésének. Ezzel paradigmaváltás történt az EKB történetében, ugyanis Lagarde elődje Mario Draghi többször felszólalt a kriptopénzek ellen, sőt utolsó megszólalásaiban is az észteket ostromozta leendő nemzeti kriptovalutájuk, az Estcoin miatt.

A pénzmosás és a közös európai valuta kapcsolatainak érdekes aspektusa: az 500 eurós bankjegyet a fekete pénzmozgások forgatói jobban szeretik és jobban is váltják, mint a kisebb címletű euró bankjegyeket. 2016-ban többek között ezért is döntött úgy az Európai Központi Bank, hogy kiveti a forgalomból Európa egyik legnagyobb címletű bankjegyét, mivel

azok többségében a feketegazdaságban forognak, azt táplálják. Ez a hír a magyar közvéleményben a sajtó által úgy csapódott le, mintha kivonták volna a forgalomból az 500 euróst, pedig erről szó sincs. Mindössze megszüntetik annak további gyártását és forgalmazását, azaz amennyiben bekerül az EKB valamely bankfiókjába azt már a Központi Bank teaurálja, és nem adja már ki a forgalom részére. Ezentúl viszont „az 500 eurós bankjegy törvényes fizetőeszköz marad, és soha nem veszíti el értékét, továbbá a többi címlethez hasonlóan az 500 eurós is korlátlan ideig meg fogja őrizni értékét, és az eurorendszer nemzeti központi bankjainál bármikor beváltható.” (Európai Központi Bank, 2016). Amikor a fent részletezett kétes használat ténye jobban elterjedt, az EU Pénzmosás-elleni Hivatala már azt képviselte, hogy az ötszáz eurós bankjegyeket ki kellene vonni a forgalomból. Ezek ugyan darabszámba csak a forgalomban lévő bankjegyek 3 százalékát képviselték, értékben azonban az összes bankjegy értékének 28 százalékát. További érdekesség, hogy minden negyedik ötszázas Spanyolországban van. Az ebből adódó következtetések komoly munkát adtak a spanyol és az EU-s pénzmosás elleni rendőri egységeknek (Brückner, 2017).

EURÓPAI NÖVEKEDÉSI PROGRAMOK

A könyv utolsó fejezete foglalkozik a különböző európai növekedési programokkal és célkitűzésekkel (Az európai növekedési modellel és annak fő problémáival részletesen foglalkoznak az alábbi művek: Halmai – Vásáry, 2010b, 2011, 2012; Halmai, 2011, 2014, 2015, 2018a; Elekes – Halmai, 2013a, b). E témakör egyik alapvető eleme a spanyol EU elnökség alatt elfogadott Európa 2020 Stratégia a növekedés három pillérét fogalmazta meg. Célul tűzte ki az intelligens, fenntartható és befogadó növekedést, melyeknek együttesen kell érvényesülnie. Az EU2020 stratégia a különböző célok mentén célértékeket határozott meg, amelyekkel egységes szerkezetben és kibővíve rögzítette a külön-

böző stratégiák célkitűzéseit. Ennek érdekében 2020-ig az alábbi célokat kellett elérni: 75%-os foglalkoztatottság a 20-64 éves korosztályban, az EU GDP-jének 3%-át kutatás-fejlesztésre kell fordítani, az energiahatékonyságot 20%-kal kell növelni, a megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell emelni, az üvegházhatású gázok kibocsátását 20%-kal kell csökkenteni, a korai iskolaelhagyók arányának 10% alatt kell lennie és a fiatal generáció 40%-ának felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie, illetve legalább 20 millió fővel kell csökkenteni a szegények számát.

Nilvánvaló, hogy ezeket a célokat a különböző országokban és különböző fejlettségű régiókban eltérő eséllyel lehetett megvalósítani, tehát a területi sokszínűség ismerete és a területi szempontok figyelembevétele nagyon fontos a Stratégia végrehajtásában. A stratégia eredetileg összesen nyolc (később kilenc) kiemelt mutatót rendelt a fejlődés monitorozásához. A legutolsó ilyen értékelés (amely 2017. és 2018. évi statisztikákkal dolgozott, s amelyet nemrég mutattak be) egyelőre vegyes képet mutat. A károsanyag-kibocsátás vagy a felsőfokú végzettségre vonatkozó célszám esetén az EU összességében már elérte a kitűzött célokat. Az éghajlatváltozási és energiaügyi célkitűzések vagy a foglalkoztatásra vonatkozó célok még teljesíthetőnek tűntek, ugyanakkor a kutatás és innováció területén jelentős volt az elmaradás. A hazai célokat tekintve Magyarország kicsit jobban áll: három célszámot már teljesítettünk, a kibocsátáscsökkentésre, a megújuló energiaforrások használatára, valamint a szegénységi küszöb alatt élőkre vonatkozót (Internet-3, 2019). E recenzió a kényszerű terjedelmi korlátokat betartva törekedett e nagy és nagyon összetett, számos területre komplexen kitérő mű e sorok írója számára legfontosabb fejezeteit és értékeit kiemelni. A könyv ismeretanyaga, ábrái és diagramjai naprakészek, azok könnyen használhatók. Bátran ajánlhatók nem csak egyetemi hallgatóknak, hanem a témakörrel foglalkozó szakembereknek és további érdeklődőknek is. Utóbbiak között az érdeklődő laikusoknak is, mivel nyelvazata könnyen érhető, témája pe-

dig minden magyar állampolgárt alapvetően érint, hiszen az Európai Unió állampolgárai vagyunk, azaz mindennapi életünket és jövőnket nagyban meghatározzák az Európai Unió keretében meghatározott szabályok, létrehozott intézmények. A kötet szakirodalmi mértéke kiváló, területenként a legfrissebb, külföldi írásokat használja, amely a kutatók számára hasznos iránymutatás lehet. A legtöbb külföldi hivatkozás Richard Baldwin műveire történ². A fentiekből következtetően joggal feltételezhető, hogy Halmai Péter alaposan lábjegyzetelt könyve nemcsak mondanivalója, hanem a hivatkozott szakmunkák gazdagsága miatt is minden bizonnyal gyakran forgatott munka lesz.

Halmai Péter: Európai gazdasági integráció. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2020. ISBN 9786156020321
Terjedelem: 318 oldal

JEGYZETEK

- ¹ A szerző számos művében behatóan vizsgálta a Brexit problémakörét. Ld. Halmai (2018b, 2020a, b, g, h) A ténylegesen megvalósulttól eltérő forgatókönyvek megvalósítására lehetőséget nyújtott volna) a differenciált dezintegráció valamelyik változata. Ld. Halmai (2019c, d).
- ² R. Baldwin az Egyesült Államokban született és a nemzetközi gazdasági folyamatok professzora, aki az 1990-es évektől számtalan saját könyvet is írt, amelyek fő témája a globalizáció és a világkereskedelem elmúlt 30 éve. Továbbá széles körben publikált a regionalizmus, az európai integráció, a gazdaságföldrajz, a politikai gazdaságtan és a növekedés témakörében. A globalizáció gazdasági mozgatórugóinak és kockázatainak nemzetközileg is elismert szakértője. Sajnos magyarul még nem jelentek meg művei, éppen ezért kiemelkedően fontos, hogy a szerző sokszor hivatkozik rá.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A Tanács 975/98/EK rendelete: *a forgalomba hozatalra szánt euro-érmék címleteiről és technikai jellemzőiről*, (1998. május 3.)
- Brückner Gergely (2017): *A legértékesebb bankjegy a világon*: [https://index.hu/gazdasag/2017/10/29/az_otsz-](https://index.hu/gazdasag/2017/10/29/az_otsz)

- az_eurost_kivonjak_a_forgalombol_a_svajci_ezer_frankos_vizont_marad/(Utolsó elérés: 2021. 01. 18.)
- Elekes Andrea – Halmi Péter (2013a): Growth Model of the New Member States: Challenges and Prospects, *Interconomics: Review of European Economic Policy* 48: 2 pp. 124-130.
- Elekes Andrea - Halmi Péter (2013b): Az új tagállamok növekedési modellje: Kihívások és kilátások, *Külgazdaság* 57: 7-8. pp. 32-66.
- Európai Bizottság (2018): *A vámunió ünneplése: 50 éves a világ legnagyobb kereskedelmi övezete.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_18_4265 (Letöltés dátuma: 2021.01.13).
- Európai Központi Bank (2016): Kommunikációs Főigazgatóság sajtóközleménye, 2016. május 4.: *Az EKB beszünteti az 500 €-s bankjegy gyártását és kibocsátását* <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr160504.hu.html> (Utolsó elérés: 2021. január 5.)
- Európai Parlament (2019): *A globalizáció kiaknázása: minden, amit érdemes tudni az EU kereskedelmi politikájáról.* <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/economy/20190528STO53303/a-globalizacio-kiaknazasa-amit-erdemes-tudni-az-eu-kereskedelmi-politikajarol>. Utolsó letöltés dátuma: 2021. 07. 02.
- Európai Unió: *Az euró.* http://europa.eu/european-union/about-eu/money/euro_hu
- Halmi Péter (2011): Válság és potenciális növekedés az Európai Unióban, *Közgazdasági Szemle*, 58/12, 1059-1081.
- Halmi Péter (2013): Európai integráció és szuverenitás. A gazdasági kormányzás új dimenziói. *Magyar Tudomány* 174(4), 411-421.
- Halmi Péter (2014): *Krízis és növekedés az Európai Unióban. Európai modell, strukturális reformok.* Akadémiai Kiadó, Budapest
- Halmi Péter (2015): Az európai növekedési potenciál eróziója és válsága, *Közgazdasági Szemle* 62/4 sz. 379-414.
- Halmi Péter (2017): Új geometria: „teljes” gazdasági és monetáris unió? A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban. *Magyar Tudomány* 178(1), 6-17.
- Halmi Péter (2018a): Az európai növekedési modell ki- fulladása. *Közgazdasági Szemle* 65(2), 122-160.
- Halmi Péter (2018b): A Brexit lehetséges gazdasági hatásai. Gazdaságtani alapok, módszertani lehetőségek, *Európai Tükör*, XXI:2 sz., 7-32.
- Halmi Péter (2018c): Európai reformok: Többsebes- ségi Európa? Differenciált gazdasági integráció ver- sus átfogó reform. *Európai Tükör*, 21/3, 21-44.
- Halmi Péter (2019a): Konvergencia és felzárkózás az euróövezetben. *Közgazdasági Szemle* 66/6. sz. 687- 712.
- Halmi Péter (2019b): Felzárkózás és konvergencia az európai integráció rendszerében. In: *Közlet Európa tá- vol*, Budapest, Éghajlat Könyvkiadó, 189-230.
- Halmi Péter (2019c): Bevezetés: tagállami integrációs modellek, 15-27. o.; In: Halmi Péter (szerk.): *Tagál- lami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimen- ziói az Európai Unióban*, Dialóg Campus, Budapest, 2019.
- Halmi Péter (2019d): Differenciált integráció: gazdasá- gi integrációs modellek, 67-142. o. In: Halmi Péter (szerk.): *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kor- mányzás új dimenziói az Európai Unióban*, Dialóg Cam- pus, Budapest, 2019.
- Halmi Péter (2020a): A brexit gazdaságtana, 85-212.; In: Halmi Péter (szerk.) (2020e) *A BREXIT forgató- könyvei és hatásai*, Budapest, Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó, 2020.
- Halmi Péter (2020b): A dezintegráció gazdaságtana. A brexit esete. *Közgazdasági Szemle*, 2020. 67/9 sz. 837- 877.
- Halmi Péter (2020c): Közös Agrárpolitika. In: Kengyel Ákos (szerk.) *Európai uniós politikák.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2020
- Halmi Péter (2020d): GMU 2.0: felelősség versus szo- lidaritás? *Külgazdaság*, LXIV. évf., 2020. szeptember- október, 3-34.;
- Halmi Péter (2020e): A Közös Agrárpolitika rendszere, In: Halmi Péter (szerk.) (2020) *A Közös Agrárpolitika rendszere*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2020.
- Halmi Péter (2020f): A Közös Agrárpolitika rendszere, In: Halmi Péter (szerk.) (2020) *A Közös Agrárpolitika rendszere*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2020. 338 o.,
- Halmi Péter (2020g): *Mélyintegráció. A Gazdasági és Mone- táris Unió ökonómiaja*, Akadémiai kiadó, Budapest
- Halmi Péter (2020h): A populizmus ára: a Brexit adó, *Magyar Tudomány*, 2020, 181/12. sz., 1621-1635.
- Halmi Péter (2021): Középpontban a reziliencia. A Gazdasági és Monetáris Unió mélyítésének egyes tényezői, *Pénzügyi Szemle* 2021. 1. sz.
- Halmi Péter - Vásáry Viktória (2010a): Real conver- gence in the new Member States of the European Union (Shorter and longer term prospects), *European Journal of Comparative Economics* 7: 1 pp. 229-253.

- Halmi Péter – Vásáry Viktória (2010b): Growth Crisis in the EU: Challenges and Prospects, *Intereconomics: Review of European Economic Policy* 45: 5 pp. 329-336.
- Halmi Péter – Vásáry Viktória (2011): Crisis and economic growth in the EU: Medium and long-term trends, *Acta Oeconomica* 61/4. sz. 465-485.
- Halmi Péter – Vásáry Viktória. (2012): Convergence crisis: economic crisis and convergence in the European Union, *International Economics and Economic Policy* 9(3), 297-322.
- Internet-1 (2018): *Svédországból végleg száműzhetik a készpénzt:* <http://kitekinto.hu/2018/05/03/europai-ugyek/svedorszagbol-vegleg-szamuizhetik-a-keszpenzt/126966/> Letöltés dátuma: 2021.01.15.
- Internet-2 (2017): *Kínában a készpénzt lassan felváltják az okostelefonok:* <http://kitekinto.hu/2017/07/18/europan-kivul/kinaban-a-keszpenzt-lassan-felvaltjak-az-okostelefonok/> (Utolsó letöltés dátuma: 2021. 01. 15.)
- Internet-3 (2019): *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy*, 2019 edition, <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-04-19-559> (Utolsó elérés: 2021. 01.16.)
- Piti Enikő (2019): *Minden, amit érdemes tudni az EU kereskedelmi politikájáról*, <https://csmkik.hu/en/hirek/min-den-amit-erdemes-tudni-az-eu-kereskedelmi-politikajarol>. (Letöltés dátuma: 2021.01.13.)
- Tim Unwin (2017): *Banknotes and National Identity in Central and Eastern Europe*: <https://www.thebritishacademy.ac.uk/sites/default/files/22-unwin.pdf>